

(doc. de 1295, RLR v, 87). — ⁵ Eberenz (pp. 236-237) arriba a la conclusió que *nao* del port. i del castellà deurien ser manlleus al gascó. — ⁶ Aquest testimoni de *tinclada* és important per a la història del cast. *tinglado*, car el DECH documenta aquest mot en DACEsp. 1817 per primera vegada. — ⁷ L'ex. del Pere Cerim. és un hàpax, i el sentit de *covent* no és clar; AlCM vol identificar-lo amb *convent*, amb la idea de congregació de molta gent. — ⁸ La forma *nau* 'concovitat, clotet', que va registrar JCoromines a Rialb de Noguera (Alt Pallars), 1963, s'ha de relacionar amb el cast.-port. *nava*, basc *naba*, la família de mots que en el territori català solament té algun testimoni fòsil en els derivats toponímics a la zona del Nord (DECH iv, 217b36). De fet, el significat registrat a Rialb de N. és una dada important que confirma que el sorotàptic NAVA, postulat com a base d'aquests mots, pot sortir de l'ieure. NĀUS o acusatiu NĀUM, veg. a més n. 11 aquí, i NAVALLA. — ⁹ AlCM sembla haver format aquesta definició a base del que es dedueix dels dos exemples esmentats on hom es refereix a la part superior d'una església; notem el de 1569: «... per la última i més alta *navada* de la yglesia», i el de 1739: «... esser pujats a regonèxer y visurar les bóvedas i *navada* de ella (=de la Seu)»; el valencià Escrig (1851) defineix *navada* com «terminado o piso, suelo, alto, hablando de los diferentes órdenes de ellos que tiene la altura de una casa». — ¹⁰ Traver, *Ants. CastPlana*, reproduint passatges d'un doc. de 1588 descriu: «estas casas con renta inferior --- a 200 libras --- son el antecedente de las casas de una *navá* --- la del padre tenia *franques la navada de la sala y trull, tres estâncias de dins, ço és corral y hoyt ab lo pou de la casa*» (pp. 130-131); «el camí de la Alcóra --- patis, *navadas* y corals de bestiar» (p. 134); «item dos *navades* de pati en el raval del portal dels gascons» (p. 98). — ¹¹ En el *Spill de Castellbò* (any 1518), terme de Llessiu 117r es llegeix «[l'afrentació] devalle fins en l'aygua *navals*»; evidentment es tracta del riu que passa entre Llessiu i Altron; encara que és una «aigua cabdal», no es veu com podia ser «navegable»; hi haurà una relació amb el sorotàptic *nava*? — ¹² L'it. *naviglio* és un manlleu a l'oc. (REW, 5862). — ¹³ Un genitiu plural *navaliurum* fou usat per Vitruvi, vegeu Forcellini, s. v. *navalis*; i notem també l'existència d'una forma *novalia*, evidentment ultracorrecia per *navalia*, apareix en el sentit de 'arsenal de naus' en algunes glosses: «*navalia*, loca in quibus e mari naues ciciuntur» (CGL iv, 126, 21; v, 227, 4 i 468, 38). — ¹⁴ En cast. ant. *navío* 'flota' figura un cop en les *Partidas* d'Alfons el Savi i després en Nebrija. — ¹⁵ AlCM el dóna de Cabdella, que és un poblet a la Rib. del Flamicell, i segons les notes de JCoromines era usual també a Bof. Cf. un exemple de *navigi* 'navili' en doc. del S. xv en AlCM. — ¹⁶ Per a la base dialectal italiana notem: gen. ant. *nozher* [noçer], gen. *nôcê* (AG VIII, 372; x, 106, 141); oc. ant. *nauchier* i fr. ant. *nochier* (fr. *nocher*)

també s'expliquen com a italianisme; d'altra banda, el cast. ant. *naucher* o *nauchel* (tots dos en les *Partidas* d'Alfons el Savi) mostren per la seva *nau*- que el seu origen immediat fou el català (veg. també DECH iv, 219b5). — ¹⁷ La llengua sembla haver vaciïtat entre les tres formes des d'un principi: *nauxer* en *Cost.Tort.*, ed. Oliver, p. 98; doc. de 1335, 1395; *Spill*, 12766; *nauxer* en Jaume I, *Crònica*, cap. 56; Llull, *Contempl.*, 40, 7; doc. de 1337 (DAG); Ausiàs Marc, civ; 1472 JEsteve; *notxer* en Llull, *Contempl.*, 117, 10; Muntaner, *Cròn.*, cap. 76, ed. Col. Pop. Barc. II, 33.1; doc. de 1436. — ¹⁸ La forma *nauchies* que dóna FEW VII, 53, com a variant del cat. *nauxer* no està documentada, i és molt possible que la forma *nauxera* 'nauxer' que dóna DAG, deduïnt evidentment d'un exemple de «los *nautxeres*», no hagi existit; o bé s'ha de llegir *nauxerà*. — ¹⁹ Un exemple de la forma *nauftratge* en doc. de 1313 (Capmany, *Memorias* iv, 56). — ²⁰ El següent passatge que reproduceix DAG, d'un doc. de 1220 (?) i es pregunta si significaria «derecho de robar los restos de un naufragio» fou evidentment l'antecedent del passatge que hem citat de Macabich: «*Naufraig* negú no serà negun temps en les parts de la yla»; significa, doncs, 'danys, perjudicis'.

Nau, nauc, nauca, V. noc Nàufraig, naufragant, naufragar, naufragi, naufragte, V. nau Naulejar, V. noliejar (NOLIT) Naumàquia, V. nau Naunella, naurella, V. neuella Nàusea, nauseabund, nauseós, V. nosa Nauta, nautic, nautica, nautil, nautoner, nautxer, nauxell, nauxer, nauxerà, nauxeria, navada, navader, V. nau Navaixa, navaixada, navaixeta, navaixo, navaja, V. navalla Naval, naval (mena de cotó), V. nau

NAVALLA, 'coltell que té la fulla plegable', del llatí NOVACULA 'raor'. □ 1.ª doc.: DAG.

DECH iv, 218, s. v. *navaja*. El llatí *novacula* va deixar descendents solament en hispano-romànic: castellà *navaja*, port. *navalha*, i mossàr. *nabali* o *nabbali* 'coltell', 'trempaplomes' (en Abencuzman i R. Martí, Ss. XII i XIII), forma col·lectiva o genèrica tretada del nom d'unitat **nabalya*, de conformitat a la morfologia àrab. A l'Alt Aragó viuen *navalla* 'trempaplomes, colletet de butxaca' a la part de l'Est, i una forma més prop a la etimològica, *novalla*, a la part occidental i central; ¹ i *nobaža* s'ha conservat en jueu-espanyol de Bulgària i Turquia (RFE xxxiv, 80). Notem, a més, les formes basques: *nabéla*, *labaña*, *ñabla* etc.²

En català *navalla* és propi de les zones occidentals: s'ou a Fraga (BDC iv, 37) i en altres punts de la part catalana d'Aragó, i la Llitera, Conca de Tremp, la part Oest de Castelló de la P., Morella i València (AlCM, DAG); la variant *nabaia* a Tor i Areu (Alt Pallars). Aquesta darrera forma és un castellanisme, i en realitat *navalla* fou molt probablement una extensió del mot aragonès a la zona catalana.³ El canvi de NOVACULA a *NAVACULA deu ser antic: això es pot deduir de la forma *navalia* que apareix en el glossari anglo-saxó